EDIȚIE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

سبعون سؤالاً في أحكام الجنائز

Sab'una su'alan fi ahkam al-jana'iz

Șaptezeci de întrebări despre rânduielile înmormântării

Muhammad ibn Salih al-
'Uthaymin

INSTITUTUL TAWHID
tawhid.ro

Muhammad ibn Salih al-ʻUthaymin

Șaptezeci de întrebări despre rânduielile înmormântării

Răspunsuri și chestiuni suplimentare

سبعون سؤالاً في أحكام الجنائز

Sabʻuna suʼalan fi ahkam al-janaʼiz

Institutul Tawhid
România · 2026

Titlul original: سبعون سؤالاً في أحكام الجنائز
Ediția I
Textul arab: © Fundația Șeicului Muhammad ibn Salih al-ʿUthaymin. Toate drepturile rezervate; ediția-sursă permite retipărirea pentru distribuție gratuită după consultarea Fundației.
Textul arab al citatelor coranice: Tanzil Project (https://tanzil.net), CC BY 3.0. Textul este păstrat neschimbat.
Ediția-sursă: Muḥammad ibn Ṣāliḥ al-ʿUthaymīn, Sabʿūna suʾālan fī aḥkām al-janāʾiz, Fundația Șeicului Muḥammad ibn Ṣāliḥ al-ʿUthaymīn, ediția a VI-a, 1436 H.
Institutul Tawhid · https://www.tawhid.ro

Cuprins

1 Rânduielile înmormântării 1
2 Alte chestiuni despre înmormântări 39
Indice 45

1 Rânduielile înmormântării

În numele lui Allah, Cel Milostiv, Îndurător.

1. Ce face cel care stă lângă muribund? Este recitarea surei Ya-Sin lângă muribund statornicită în Sunna?

Răspuns: În numele lui Allah, Cel Milostiv, Îndurător. Toată lauda Îi aparține lui Allah, Domnul lumilor. Binecuvântarea și pacea fie asupra Profetului nostru Muhammad, a familiei și a tuturor companionilor săi.

Vizitarea bolnavului este unul dintre drepturile musulmanilor unii asupra altora. Cel care îl vizitează trebuie să-i amintească de căință, de testamentul pe care are datoria să-l facă și de umplerea timpului său cu pomenirea lui Allah, Cel Atotputernic și Măreț, fiindcă bolnavul are nevoie de acestea.

Când omul intră în agonie și este sigur că moartea i-a venit, este bine să i se amintească mărturisirea:

لا إله إلا الله

„Nu există nicio divinitate demnă de adorare în afară de Allah", după porunca Profetului.[1]

Îl pomenește pe Allah lângă el cu un glas pe care îl aude, pentru ca el să-și amintească și să-L pomenească pe Allah.

Învățații au spus că nu este bine să-i poruncească aceasta, fiindcă, din pricina apăsării și greutății stării sale, ar putea refuza să spună *„La ilaha illa Allah"*, iar sfârșitul său ar fi atunci rău. Îi amintește prin faptă, pomenindu-L pe Allah lângă el. Ei au spus

1 Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre îndemnarea celor aflați pe moarte să spună „La ilaha illa Allah", nr. 916–917, de la Abu Sa'id și Abu Hurayra, Allah să fie mulțumit de amândoi.

chiar: dacă îi amintește, iar el spune *„La ilaha illa Allah”*, să tacă și să nu-i mai vorbească după aceea, ca acestea să-i fie ultimele cuvinte. Dacă muribundul vorbește din nou, să-i amintească iar, pentru ca ultimele sale cuvinte să fie *„La ilaha illa Allah”*.
În privința recitării surei Ya-Sin lângă muribund, mulți învățați o socotesc Sunna, datorită cuvintelor Profetului:

اقرؤوا على موتاكم يس

„Recitați Ya-Sin lângă cei dintre voi aflați pe moarte.”[2]

Totuși, unii au criticat acest hadith și l-au declarat slab. Pentru cei care îl socotesc autentic, recitarea ei este Sunna; pentru cei care îl socotesc slab, recitarea surei Ya-Sin nu este Sunna.

2. Anunțarea morții cuiva rudelor și prietenilor, pentru a se aduna la rugăciunea pentru el, intră în vestirea interzisă a morții sau este îngăduită?

Răspuns: Aceasta este o vestire îngăduită. Profetul a vestit moartea lui an-Najashi în ziua în care acesta a murit.[3] Despre femeia care mătura moscheea, pe care companionii o îngropaseră fără să-l înștiințeze, Profetul a spus:

هلا كنتم آذنتموني

„De ce nu m-ați înștiințat?”[4]

2 Abu Dawud, Cartea înmormântărilor, capitolul despre recitarea lângă cel aflat pe moarte, nr. 3121; Ibn Majah, Cartea înmormântărilor, capitolul despre ce se spune lângă bolnav când îi vine moartea, nr. 1448; Ahmad, 5/26, de la Maʿqil ibn Yasar, Allah să fie mulțumit de el.

3 Al-Bukhari, Cartea meritelor, capitolul despre moartea lui an-Najashi, nr. 3880; Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre takbir la rugăciunea funerară, nr. 951, de la Abu Hurayra, Allah să fie mulțumit de el.

4 Al-Bukhari, Cartea rugăciunii, capitolul despre măturarea moscheii, nr. 458; Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre rugăciunea la mormânt, nr. 956, de la Abu Hurayra, Allah să fie mulțumit de el.

Nu este nicio problemă să fie anunțată moartea unui om pentru a fi mai mulți cei care se roagă pentru el, fiindcă Sunna a venit cu asemenea lucruri. Vestirea morții lui după îngropare nu este însă prescrisă, ci intră în vestirea interzisă.

3. Cum se spală mortul? Ce le recomandați căutătorilor de știință în această privință și în privința participării la spălarea morților?

Răspuns: Mortul este așezat într-un loc ferit, unde nu poate fi văzut. Sunt prezenți numai cel care îl spală și ajutorul său. După ce i se pune o pânză peste părțile intime, ca să nu le vadă nici cel care îl spală, nici altcineva, i se scot hainele. Apoi i se spală și i se curăță părțile intime și i se face abluțiunea ca pentru rugăciune. Învățații au spus însă că apa nu se introduce în gură și în nas, ci se umezește o pânză cu care se freacă dinții și interiorul nasului. După aceasta i se spală capul, apoi restul trupului, începând cu partea dreaptă.

Este bine să se pună în apă frunze de sidr, fiindcă ele curăță, iar cu spuma lor să se spele capul și barba. La ultima spălare se pune camfor sau puțin camfor, fiindcă Profetul le-a poruncit aceasta femeilor care îi spălau fiica:

اجعلن في الغسلة الأخيرة كافورًا أو شيئًا من كافورٍ

„Puneți la ultima spălare camfor sau puțin camfor.”[5]

Apoi este uscat și așezat pe giulgiuri.

Spălarea mortului este, după cum se știe, o obligație colectivă: dacă o împlinesc îndeajuns de mulți, ceilalți sunt scutiți. Cred că cei care se ocupă de spălarea morților cunosc felul spălării prescrise. Nu este neapărat ca studenții în știință să o facă ei înșiși, fiindcă pot fi ocupați cu lucruri mai însemnate, iar spălarea este asigurată de suficiente persoane din instituțiile

5 Al-Bukhari, Cartea înmormântărilor, capitolul despre punerea camforului la ultima spălare, nr. 1258; Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre spălarea mortului, nr. 939, de la Umm ʿAtiyya, Allah să fie mulțumit de ea.

răspunzătoare. Totuși, aceștia trebuie învățați cum să spele și să înfășoare mortul în giulgiu, pentru a lucra în cunoștință de cauză. Allah știe cel mai bine.

4. Cum se face rugăciunea pentru mort?

Răspuns: Mortul se așază înaintea celui care se roagă. Imamul stă în dreptul capului bărbatului și al mijlocului femeii. Rostește primul takbir și recită sura al-Fatiha. La al doilea cere binecuvântare pentru Profet, iar la al treilea se roagă pentru mort. Rugile sunt cunoscute în cărțile învățaților. Mai întâi rostește ruga generală:

اللهم اغفر لحيّنا وميّتنا، وصغيرنا وكبيرنا...

„Allah, iartă-i pe cei vii dintre noi și pe morții noștri, pe cei mici și pe cei mari...”

și așa mai departe, apoi ruga anume transmisă de la Profet. Dacă nu o cunoaște, se roagă prin ceea ce își amintește; esențial este să-l pomenească pe mort în mod deosebit, fiindcă acesta are nevoie de rugă.

Apoi rostește al patrulea takbir, așteaptă puțin și încheie cu salutul. Unii învățați au amintit că după al patrulea se spune:

﴿رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِى ٱلدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِى ٱلْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ﴾

„Domnul nostru, dă-ne bine în această lume și bine în Viața de Apoi și păzește-ne de pedeapsa Focului.”

Coranul, 2:201 (fragment)

Dacă rostește și un al cincilea takbir, nu este nicio problemă; aceasta face chiar parte din Sunna.[6] Este bine să fie făcută uneori,

6 Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre rugăciunea la mormânt, nr. 957, de la Zayd ibn Arqam, Allah să fie mulțumit de el.

pentru ca Sunna să nu rămână necunoscută. Nu cunosc ceva transmis ca rugă pentru acest takbir; dacă intenționează însă să rostească cinci, să împartă ruga între al patrulea și al cincilea. Allah știe cel mai bine.

5. Care este rânduiala amânării pregătirii, spălării, înfășurării în giulgiu, rugăciunii sau îngropării mortului până sosesc rudele? Care este limita?

Răspuns: Amânarea pregătirii mortului este împotriva Sunnei și a poruncii Profetului. El a spus:

أسرعوا بالجنازة، فإن تك صالحةً فخيرٌ تقدّمونها إليه، وإن تك سوى ذلك فشرٌّ تضعونه عن رقابكم

„Grăbiți înmormântarea. Dacă mortul este drept, îl duceți spre un bine; iar dacă este altfel, este un rău pe care îl dați jos de pe umerii voștri."[7]

Nu se cuvine să se aștepte, decât o vreme scurtă, de pildă o oră, două sau ceva asemănător. A amâna mult timp este o nedreptate față de mort, fiindcă sufletul drept, atunci când ai săi îl duc afară, spune: *„Duceți-mă înainte, duceți-mă înainte!"* Cere grăbire fiindcă i s-au făgăduit bine și răsplată din belșug. Allah știe cel mai bine.

6. Este prescrisă rugăciunea pentru mortul absent în toate cazurile?

Răspuns: Opinia cea mai puternică dintre cele ale învățaților este că rugăciunea pentru absent nu este prescrisă decât pentru cel pentru care nu s-a făcut rugăciunea. De pildă, dacă cineva moare într-o țară a necredincioșilor și nimeni nu s-a rugat pentru el, rugăciunea pentru el este obligatorie. Pentru cel pentru care s-a făcut deja rugăciunea, opinia corectă este că rugăciunea în

7 Al-Bukhari, Cartea înmormântărilor, capitolul despre grăbirea înmormântării, nr. 1315; Muslim, Cartea înmormântărilor, același subiect, nr. 944, de la Anas ibn Malik, Allah să fie mulțumit de el.

absență nu este prescrisă. În Sunna ea nu a venit decât în istorisirea lui an-Najashi,[8] iar pentru el nu se făcuse rugăciunea în țara sa. De aceea Profetul s-a rugat pentru el la Medina. Au murit oameni de seamă și conducători și nu s-a transmis că Profetul s-ar fi rugat pentru ei.

Unii învățați au spus că se face rugăciunea în absență pentru cel care a adus un folos religiei prin averea sau știința sa, iar pentru ceilalți nu se face. Alții au spus că se face în toate cazurile; aceasta este cea mai slabă opinie.

7. Cine este mai îndreptățit să conducă rugăciunea pentru mort: imamul sau ruda lui?

Răspuns: Dacă rugăciunea are loc în moschee, imamul moscheii este mai îndreptățit, potrivit cuvintelor Profetului:

لا يؤمن الرجل الرجل في سلطانه

„Un om să nu-l conducă pe altul în rugăciune în locul autorității acestuia."[9]

Dacă rugăciunea se face în alt loc decât moscheea, cel mai îndreptățit este omul desemnat de mort. Dacă nu a desemnat pe nimeni, atunci ruda cea mai apropiată.

8. Când sunt mai mulți morți, îl așezăm mai aproape de imam pe cel mai învățat sau sunt deopotrivă?

Răspuns: Se așază mai întâi bărbații, apoi femeile; băiatul se așază înaintea femeii. Dacă sunt un bărbat adult, un băiat care nu a ajuns la pubertate, o femeie adultă și o fată care nu a ajuns la pubertate, imamul îi rânduiește astfel: bărbatul adult, apoi băiatul, apoi femeia adultă, apoi fata.

---

8 Al-Bukhari, Cartea meritelor, capitolul despre moartea lui an-Najashi, nr. 3880; Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre takbir, nr. 951, de la Abu Hurayra; și nr. 952–953, de la Jabir și ʻImran ibn Husayn, Allah să fie mulțumit de ei.

9 Muslim, Cartea moscheilor, capitolul despre cel mai îndreptățit să conducă rugăciunea, nr. 673, de la Abu Masʻud al-Ansari, Allah să fie mulțumit de el.

Dacă sunt de același sex — de pildă mai mulți bărbați —, îl așezăm mai aproape de imam pe cel mai învățat. În cazul martirilor de la Uhud îngropați în același mormânt, Profetul întreba:

أيّهم أكثر قرآنًا؟

„Care dintre ei cunoștea mai mult din Coran?"

și pe acela îl așeza primul în firida mormântului.[10] Aceasta arată că învățatul este așezat mai aproape de imam.

9. Unde stă imamul când se roagă pentru bărbați, femei și copii?

Răspuns: În dreptul capului bărbatului și al mijlocului femeii, fie că sunt mari sau mici. Pentru băiatul mic, imamul stă în dreptul capului; pentru fetița mică, în dreptul mijlocului.

10. Este îngăduit să se anunțe sexul mortului, bărbat sau femeie, la rugăciune, când adunarea este mare?

Răspuns: Nu este nicio problemă, pentru ca oamenii să rostească ruga la masculin dacă este bărbat și la feminin dacă este femeie. Nici dacă nu se anunță nu este o problemă: cei care nu știu intenționează rugăciunea pentru mortul aflat înaintea lor, iar rugăciunea lor este valabilă. Allah știe cel mai bine.

11. Mai ales vinerea, când sunt mai mulți morți decât încap în locul disponibil, se așază pe lungime sau se fac mai multe rugăciuni?

Răspuns: Se face o singură rugăciune pentru toți, aflați înaintea imamului, unul în spatele altuia. Imamul și cei din spatele lui se retrag, chiar dacă oamenii stau strânși în rânduri, fiindcă nu au nevoie să se plece și nici să se prosterneze.

10 Abu Dawud, Cartea înmormântărilor, capitolul despre spălarea martirului, nr. 3136; at-Tirmidhi, Cartea înmormântărilor, capitolul despre cei uciși la Uhud, nr. 1016; Ahmad, 3/128, de la Anas ibn Malik, Allah să fie mulțumit de el.

12. S-a transmis ceva despre numărul mare de participanți la rugăciunea funerară? Care este înțelepciunea?

Răspuns: Da. Este statornicit că Profetul a spus:

ما من مسلمٍ يموت، فيقوم على جنازته أربعون رجلًا، لا يشركون بالله شيئًا، إلا شفعهم الله فيه

„Nu moare vreun musulman, la a cărui rugăciune funerară să se ridice patruzeci de bărbați care nu-I asociază nimic lui Allah, fără ca Allah să primească mijlocirea lor pentru el."[11]

13. Care este rânduiala recitării unui verset după al-Fatiha în rugăciunea funerară?

Răspuns: Nu este nicio problemă să se recite ceva din Coran după al-Fatiha în rugăciunea funerară, fără a prelungi. Dacă se mărginește la al-Fatiha, este suficient, fiindcă rugăciunea funerară este întemeiată pe scurtime. De aceea nu se prescrie în ea ruga de deschidere; se cere numai adăpost la Allah şi se recită al-Fatiha.

14. Cum se rostește ruga pentru copilul mic care a murit înaintea părinților săi?

Răspuns: Învățații au amintit că, după ruga generală, se spune:

11 Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre mijlocirea celor patruzeci care se roagă pentru mort, nr. 948, de la Ibn Abbas, Allah să fie mulțumit de amândoi.

اللهم اجعله فرطًا لوالديه، وذخرًا، وشفيعًا مجابًا، اللهم ثقّل به موازينهما، وأعظم به أجورهما، وألحقه بصالح سلف المؤمنين، واجعله في كفالة إبراهيم، وقه برحمتك عذاب الجحيم

„Allah, fă-l înaintemergător pentru părinții săi, comoară și mijlocitor a cărui mijlocire să fie primită! Allah, îngreunează prin el balanțele lor și mărește-le răsplățile; alătură-l înaintașilor drepți dintre credincioși, pune-l în grija lui Ibrahim și păzește-l, prin îndurarea Ta, de pedeapsa Iadului!"

Poate rosti aceasta sau orice rugă își amintește. Chestiunea este largă și nu există în ea o Sunna autentică pe care să ne întemeiem pentru această formulă. Allah știe cel mai bine.

15. Care este rânduiala recitării surei al-Fatiha în rugăciunea funerară?

Răspuns: Recitarea surei al-Fatiha este un stâlp al rugăciunii, fiindcă Profetul a spus:

لا صلاة لمن لم يقرأ بفاتحة الكتاب

„Nu are rugăciune cel care nu recită Deschizătoarea Cărții."[12]

12 Al-Bukhari, Cartea chemării la rugăciune, capitolul despre obligativitatea recitării pentru imam și pentru cel care îl urmează, nr. 756; Muslim, Cartea rugăciunii, capitolul despre obligativitatea recitării surei al-Fatiha, nr. 394, de la ʿUbada ibn as-Samit, Allah să fie mulțumit de el.

Nu există deosebire între rugăciunea funerară și celelalte, fiindcă și rugăciunea funerară este rugăciune, intrând în generalitatea cuvintelor Trimisului:

لا صلاة لمن لم يقرأ بفاتحة الكتاب

„Nu are rugăciune cel care nu recită Deschizătoarea Cărții."

16. Cel care a pierdut takbirurile sau unul dintre ele le recuperează? Cum intră în rugăciune alături de imam?

Răspuns: Intră alături de imam în punctul în care îl găsește, potrivit cuvintelor Profetului:

ما أدركتم فصلّوا، وما فاتكم فأتمّوا

„Ceea ce prindeți, rugați-vă; iar ceea ce ați pierdut, întregiți."[13]

După salutul imamului, completează ce a pierdut dacă mortul încă nu a fost ridicat. Dacă se teme că va fi ridicat, juriștii noștri, Allah să aibă milă de ei, spun că poate alege: fie completează rostind takbirurile unul după altul, fie salută odată cu imamul. Allah știe cel mai bine.

17. În care momente ne este interzis să ne rugăm pentru morți? De ce oamenii, mai ales în cele două sanctuare, nu se roagă înainte de Fajr sau de Asr, când sunt adunați, pentru a evita interdicția?

Răspuns: Sunt trei momente în care ne este interzis să ne rugăm și să îngropăm morții: când soarele răsare, până se înalță cât o suliță; când soarele se află la amiază, adică aproximativ zece minute înainte să treacă de zenit; și când mai are de coborât cât o

13 Al-Bukhari, Cartea chemării la rugăciune, capitolul despre a nu alerga spre rugăciune, nr. 636, și capitolul despre cuvintele „Am pierdut rugăciunea", nr. 635; Muslim, Cartea moscheilor, capitolul despre venirea la rugăciune cu demnitate și liniște, nr. 602–603, de la Abu Hurayra și Abu Qatada, Allah să fie mulțumit de amândoi.

suliță până apune. Acestea sunt cele trei momente, potrivit hadithului lui ʿUqba ibn ʿAmir:

ثلاث ساعاتٍ نهانا رسول الله صلى الله عليه وسلم أن نصلّي فيهن، وأن نقبر فيهن موتانا

„În trei momente Trimisul lui Allah ne-a interzis să ne rugăm și să ne îngropăm morții", apoi le-a pomenit pe acestea.[14]

După rugăciunea de Fajr și după cea de Asr nu există interdicție în privința rugăciunii pentru mort. Prin urmare, nu este nevoie să o facem înaintea acestor două rugăciuni. Allah știe cel mai bine.

18. Care este rânduiala ridicării în picioare pentru cortegiul funerar înainte ca mortul să fie așezat pentru rugăciune ori pe pământ la îngropare? Dar a statului în picioare la îngropare, știind că oamenii care se ridică la intrarea mortului în moschee lasă pomenirile de după rugăciune?

Răspuns: Este Sunna ca omul să se ridice când cortegiul funerar trece pe lângă el, fiindcă Profetul a poruncit aceasta.[15] Cât despre începerea rugăciunii funerare imediat după salutul imamului, spunem: dacă mulți oameni își completează rugăciunea, așteptați-i, ca să nu piardă meritul rugăciunii funerare și ca numărul celor care se roagă pentru mort să crească. Dacă nimeni nu completează sau sunt puțini, este mai bine să fie făcută îndată, pentru ca oamenii să nu plece.

14 Muslim, Cartea rugăciunii călătorilor, capitolul despre momentele în care rugăciunea este interzisă, nr. 831.

15 Al-Bukhari, Cartea înmormântărilor, capitolul despre ridicarea în picioare pentru cortegiul funerar, nr. 1307; Muslim, același capitol, nr. 958, de la ʿAmir ibn Rabiʿa, Allah să fie mulțumit de el.

19. Dacă rudele mortului sau cei care îl poartă se duc înainte și stau în dreapta imamului la rugăciune, are aceasta temei în Lege? Care este Sunna statornicită?

Răspuns: Când rudele sau purtătorii duc mortul înaintea imamului, nu se roagă lângă el, nici în dreapta, nici în stânga, ci în rânduri cu oamenii. Dacă nu găsesc loc, se roagă în spatele imamului, între el și primul rând. Statul lângă imam al două sau mai multe persoane nu este prescris; când grupul este de cel puțin două persoane, rânduiala este ca imamul să stea înainte. Dacă nu au loc nici între imam și primul rând, stau în dreapta și în stânga lui, nu numai în dreapta. Excepție este când purtătorul este unul singur, de pildă mortul este un copilaș adus de un singur om care nu găsește loc în rând: atunci stă în dreapta imamului. Allah știe cel mai bine.

20. Se face rugăciunea pentru fătul pierdut în toate cazurile?

Răspuns: Nu se face decât dacă i-a fost insuflat sufletul. Sufletul îi este insuflat la patru luni, după cum arată hadithul lui Ibn Mas'ud. El a spus: Trimisul lui Allah — cel adevărat și adeverit — ne-a spus:

إن أحدكم يجمع خلقه في بطن أمّه أربعين يومًا نطفةً، ثم يكون علقةً مثل ذلك، ثم يكون مضغةً مثل ذلك، ثم يرسل إليه الملك، فينفخ فيه الرّوح، ويؤمر بأربع كلماتٍ: بكتب رزقه، وأجله، وعمله، وشقيٌّ أم سعيدٌ؟

„Făptura fiecăruia dintre voi este adunată în pântecele mamei sale timp de patruzeci de zile ca picătură, apoi este o aderență tot atât, apoi o bucată de carne tot atât. Apoi îi este trimis îngerul, care îi insuflă sufletul și primește patru porunci: să-i scrie mijloacele de trai, sorocul, faptele și dacă va fi nefericit sau fericit."[16]

Dacă fătul a împlinit patru luni, este spălat, înfășurat în giulgiu, se face rugăciunea pentru el și este îngropat cu musulmanii în cimitir. Dacă nu a ajuns la patru luni, nu este spălat, nu este înfășurat în giulgiu și nu se face rugăciunea pentru el; este îngropat în orice loc de pe pământ.

21. Este prescris ca la rugăciune capul mortului să fie în dreapta imamului?

Răspuns: Nu cunosc vreo Sunna în această privință. De aceea, imamul care conduce rugăciunea funerară ar trebui uneori să așeze capul mortului în stânga sa, pentru ca oamenii să înțeleagă că nu este obligatoriu să fie în dreapta. Oamenii cred că trebuie neapărat să fie în dreapta imamului, dar aceasta nu are temei.

22. Dacă omul întârzie de la rugăciunea funerară din cauza înghesuielii, a unei rugăciuni regulate benevole, a completării unei rugăciuni obligatorii sau din alt motiv și

16 Al-Bukhari, Cartea istorisirilor despre profeți, capitolul despre crearea lui Adam, nr. 3332; Muslim, Cartea destinului, capitolul despre felul creării omului, nr. 2643, de la Ibn Mas'ud, Allah să fie mulțumit de el.

nu merge cu cortegiul, dar îl ajunge înainte de îngropare, primește răsplata celui care însoțește mortul?

Răspuns: Dacă a întârziat pentru a face rugăciunea regulată benevolă, nu i se scrie răsplata celui care s-a rugat pentru mort, fiindcă putea lăsa acea rugăciune și o putea amâna până la întoarcerea de la înmormântare.

Cel care a întârziat dintr-un motiv întemeiat, a venit și a dorit cu stăruință să însoțească mortul, dar a întâmpinat o piedică sau oamenii au luat-o înainte, s-au rugat și l-au dus la cimitir, va primi, după cât se arată, răsplata. A intenționat și a făcut cât a putut, iar celui care intenționează și face cât poate i se scrie răsplata deplină. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَمَن يَخْرُجْ مِنۢ بَيْتِهِۦ مُهَاجِرًا إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ثُمَّ يُدْرِكْهُ ٱلْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُۥ عَلَى ٱللَّهِ﴾

„Cel care iese din casa sa emigrând către Allah și Trimisul Său, apoi îl ajunge moartea, răsplata lui este deja la Allah.”

Coranul, 4:100 (fragment)

Totuși, dacă poate să se roage pentru el în cimitir, să o facă.

23. Cel care a pierdut rugăciunea pentru mort în moschee, singur sau împreună cu alții, se poate ruga pentru el în cimitir înainte de îngropare sau la mormânt după îngropare?

Răspuns: Da, este îngăduit. Dacă pot să se roage înainte de îngropare, să o facă. Dacă sosesc după ce a fost îngropat, se roagă la mormânt, fiindcă este statornicit că Profetul s-a rugat la mormânt.[17]

17 Al-Bukhari, Cartea rugăciunii, capitolul despre măturarea moscheii, nr. 458, și Cartea înmormântărilor, capitolul despre înștiințarea cu privire la mort, nr. 1247; Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre rugăciunea la mormânt, nr. 956 și 954, de la Abu Hurayra și Ibn Abbas, și nr. 955, de la Anas, Allah să fie mulțumit de ei.

24. Dacă omul intră în moschee după ce a pierdut rugăciunea obligatorie cu imamul, iar mortul a fost adus pentru rugăciune, se roagă cu imamul pentru mort sau face rugăciunea obligatorie?

Răspuns: Se roagă cu imamul pentru mort, fiindcă rugăciunea obligatorie poate fi făcută după aceea, pe când pentru mort se va face rugăciunea, apoi va fi dus de acolo.

25. Se face rugăciunea pentru mort dacă nu se ruga, dacă există îndoieli asupra abandonării rugăciunii sau dacă nu-i cunoaștem starea? Îi este îngăduit rudei răspunzătoare să-l aducă pentru rugăciune?

Răspuns: Pentru cel despre care se știe că a murit fără să se roage nu este îngăduit să se facă rugăciunea, fiindcă este necredincios, ieșit din Islam. Trebuie să i se sape o groapă în afara cimitirului și să fie pus în ea, fără rugăciune; nu i se cuvine această cinstire. În Ziua Învierii va fi adunat alături de Faraon, Haman, Qarun și Ubayy ibn Khalaf.

Pentru cel a cărui stare este necunoscută sau îndoielnică se face rugăciunea, fiindcă regula de bază este că e musulman, până ni se arată că nu este. Dacă omul are îndoieli în privința acestui mort, nu este nicio problemă să condiționeze ruga:

اللهم إن كان مؤمناً فاغفر له وارحمه

„Allah, dacă a fost credincios, iartă-l și ai milă de el.”

Condiționarea în rugă a venit despre cei care își acuză soțiile și nu aduc patru martori. Bărbatul, la al cincilea jurământ de liʿan, spune:

﴿أَنَّ لَعْنَتَ ٱللَّهِ عَلَيْهِ إِن كَانَ مِنَ ٱلْكَٰذِبِينَ﴾

„Blestemul lui Allah să fie asupra lui dacă este dintre mincinoși”

Coranul, 24:7 (fragment)

(Coranul, 24:7), iar femeia spune la al cincilea:

﴿أَنَّ غَضَبَ ٱللَّهِ عَلَيْهَآ إِن كَانَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ﴾

„Mânia lui Allah să fie asupra ei dacă el este dintre cei care spun adevărul”

Coranul, 24:9 (fragment)

(Coranul, 24:9).

26. Este îngăduită o condiție în ruga pentru mort, precum: „Allah, dacă mărturisea că nu există altă divinitate...”? Are temei în Lege?

Răspuns: Dacă omul are o îndoială puternică în privința mortului, nu este nicio problemă să spună:

اللهم إن كان مؤمنًا فاغفر له وارحمه

„Allah, dacă a fost credincios, iartă-l și ai milă de el.”

Dacă nu are o îndoială puternică, nu pune condiție, fiindcă regula de bază este că musulmanii rămân în Islamul lor. Condiționarea rugii are temei. Printre dovezi este cuvântul Celui Preaînalt din versetul despre li'an:

﴿وَٱلْخَٰمِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ ٱللَّهِ عَلَيْهِ إِن كَانَ مِنَ ٱلْكَٰذِبِينَ﴾

„Iar a cincea oară: blestemul lui Allah să fie asupra lui dacă este dintre mincinoși”

Coranul, 24:7

(Coranul, 24:7). Femeia spune:

﴿أَنَّ غَضَبَ ٱللَّهِ عَلَيۡهَآ إِن كَانَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ﴾

„Mânia lui Allah să fie asupra ei dacă el este dintre cei care spun adevărul”

Coranul, 24:9 (fragment)

(Coranul, 24:9).

Tot astfel este condiția rostită de Sa'd ibn Abi Waqqas, Allah să fie mulțumit de el:

اللهم إن كان هذا قام رياءً وسمعةً فأطل عمره، وأطل فقره، وعرّضه للفتن

„Allah, dacă acesta s-a ridicat din fățărnicie și pentru renume, prelungește-i viața, prelungește-i sărăcia și supune-l încercărilor.”[18]

Intră și în generalitatea cuvintelor Profetului către Duba'a bint az-Zubayr:

إن لك على ربّك ما استثنيت

„Vei avea de la Domnul tău ceea ce ai exceptat.”[19]

27. Este mai bine ca mortul să fie purtat pe umeri sau cu mașina? Este mai bine să se meargă înaintea sau în urma lui, pe jos ori călare?

Răspuns: Este mai bine să fie purtat pe umeri: omul participă nemijlocit la purtare, aceasta este mai puternic îndemn la

18 Al-Bukhari, Cartea chemării la rugăciune, capitolul despre obligativitatea recitării pentru imam și cel care îl urmează, nr. 755.

19 An-Nasa'i, Cartea ritualurilor pelerinajului, capitolul despre cum se rostește condiția, nr. 2767, de la Ibn Abbas, Allah să fie mulțumit de amândoi.

luare-aminte, oamenii din piețe văd că este un cortegiu funerar și se roagă pentru mort, iar lucrul este mai departe de fală și fast. Dacă există nevoie ori necesitate — ploi, căldură puternică, frig puternic sau puțini însoțitori —, nu este nicio problemă să fie folosită mașina.

Despre mers, învățații au deosebit dreapta, stânga, spatele și fața cortegiului: cei pe jos merg înainte, cei călare în urmă. Unii învățați spun că omul alege ce îi este mai ușor, fie în față, în dreapta, în stânga ori în urmă.

28. Ce înseamnă purtarea mortului la cele patru colțuri și are temei?

Răspuns: Înseamnă să fie purtat de cele patru capete ale barelor năsăliei. Se începe cu capătul din față-dreapta, raportat la mort, apoi se trece la cel din spate; apoi la capătul din față-stânga, raportat la mort, apoi la cel din spate. S-au transmis relatări despre aceasta de la înaintași, iar învățații au recomandat-o. Dacă însă este înghesuială, este mai bine ca omul să facă ce îi este mai ușor, fără să se obosească pe sine și fără să-i obosească pe alții.

29. Când se așază cel care însoțește mortul la cimitir?

Răspuns: Se așază când mortul este pus în mormânt sau când este așezat pe pământ, în așteptarea terminării săpării mormântului.

30. Este îngăduită amânarea punerii mortului în mormânt, chiar și mai puțin de zece minute, pentru a veni un grup să se roage, dacă rugăciunea s-a făcut deja în moschee?

Răspuns: Grăbirea înmormântării este Sunna și este mai bună. Nu se așteaptă nimeni. Cei care vin târziu se roagă pentru el chiar și după îngropare, fiindcă este statornicit că Profetul s-a rugat la mormânt.[20]

31. Din care parte este coborât mortul în mormânt?

Răspuns: Din partea care este mai la îndemână. Unii învățați spun însă că este Sunna să fie coborât dinspre picioarele sale; alții spun că este Sunna să fie coborât din față. Chestiunea este largă.

20 Referințele relatării despre rugăciunea Profetului la mormânt au fost indicate la întrebarea 23.

32. Care este rânduiala acoperirii mormântului femeii când este coborâtă în el și cât durează acoperirea?

Răspuns: Unii învățați au amintit că mormântul femeii este acoperit când este pusă în el, ca să nu se contureze forma trupului ei. Aceasta nu este însă obligatorie. Acoperirea durează până când sunt așezate cărămizile de lut peste ea.

33. Mulți oameni ridică glasul când îngroapă mortul. Este vreo problemă?

Răspuns: Nu este nimic rău. Dacă este nevoie, nu este nicio problemă: de pildă, cineva strigă „Dă-mi cărămizile!", „Dă-mi apă!". Nu este nicio problemă câtă vreme există nevoie.

34. Ce părere aveți despre cei care țin cuvântări de îndemn când este pregătită firida mortului? Este vreo problemă să facă aceasta mereu?

Răspuns: Socotesc că nu este Sunna, fiindcă nu s-a transmis de la Profet și nici de la companioni. Tot ce există este că Profetul a ieșit o dată la înmormântarea unui bărbat dintre ansari, s-a așezat, iar oamenii s-au așezat în jur, așteptând pregătirea firidei; atunci le-a vorbit despre starea omului la moarte și după îngropare.[21] Altă dată era la un mormânt în timpul îngropării și a spus:

ما منكم من أحدٍ إلا وقد كتب مقعده من الجنة، ومقعده من النار

„Nu este niciunul dintre voi fără să-i fi fost scris locul din Paradis și locul din Foc."[22]

El nu s-a ridicat să le țină o predică, precum fac unii, ci le-a vorbit într-o ședere obișnuită și nu a făcut din aceasta un obicei permanent. Dacă un om stă așezat în cimitir, cu oameni în jur

21 Abu Dawud, Cartea Sunnei, capitolul despre întrebarea din mormânt, nr. 4753; Ahmad, 4/287, de la al-Bara ibn ʿAzib, Allah să fie mulțumit de el.

22 Al-Bukhari, Cartea tâlcuirii Coranului, capitolul „Îi vom înlesni calea spre greutate", nr. 4949; Muslim, Cartea destinului, capitolul despre felul creării omului, nr. 2647, de la ʿAli ibn Abi Talib, Allah să fie mulțumit de el.

care așteaptă, și vorbește despre asemenea lucruri, nu este nicio problemă; aceasta face parte din Sunna. A se ridica însă în picioare ca să predice nu face parte din Sunna.

35. Este prescris să se intre în cimitir cu piciorul drept și să se iasă cu stângul?

Răspuns: Nu există în această privință o Sunna de la Profet. Omul intră cum se nimerește: dacă intră cu dreptul, cu dreptul; dacă intră cu stângul, cu stângul, până când se arată o dovadă din Sunna.

36. Ce rugă este prescrisă când mortul este acoperit cu pământ? Există vreun hadith despre recitarea cuvintelor

﴿مِنْهَا خَلَقْنَـٰكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ﴾

„Din el v-am creat și în el vă întoarcem”
Coranul, 20:55 (fragment)

(Coranul, 20:55)?

Răspuns: Unii învățați au amintit că este Sunna să se arunce trei pumni de pământ. Cât despre rostirea versetului

﴿مِنْهَا خَلَقْنَـٰكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَىٰ﴾

„Din el v-am creat, în el vă întoarcem și din el vă vom scoate încă o dată”
Coranul, 20:55

(Coranul, 20:55), nu există un hadith de la Trimisul lui Allah despre aceasta.

Ceea ce este Sunna după îngropare este porunca Profetului. Când termina îngroparea unui mort, stătea lângă mormânt și spunea:

استغفروا لأخيكم، واسألوا له التثبيت؛ فإنه الآن يسأل

„Cereți iertare pentru fratele vostru și cereți pentru el statornicie, fiindcă acum este întrebat.”[23]

Spunem, așadar: *„Allah, iartă-l! Allah, iartă-l! Allah, iartă-l! Allah, întărește-l! Allah, întărește-l! Allah, întărește-l!”*

37. Care este forma condoleanțelor?

Răspuns: Cea mai bună formulă de condoleanțe este cea prin care Profetul a mângâiat-o pe una dintre fiicele sale. Ea trimisese un sol să-l cheme, fiindcă un băiețel sau o fetiță de-a ei era pe moarte. Profetul i-a spus solului:

مرها، فلتصبر، ولتحتسب؛ فإن لله ما أخذ، وله ما أبقى، وكلّ شيءٍ عنده بأجلٍ مسمًّى

„Spune-i să aibă răbdare și să caute răsplata, fiindcă lui Allah Îi aparține ceea ce a luat și Lui Îi aparține ceea ce a lăsat; orice lucru are la El un termen hotărât.”[24]

Cuvintele răspândite printre oameni — *„Allah să-ți mărească răsplata, să-ți dăruiască bună mângâiere și să-l ierte pe mortul tău”* — sunt o formulă aleasă de unii învățați. Ceea ce a venit în Sunna este însă mai potrivit și mai bun.

38. Strângerea mâinii face parte din Sunna la condoleanțe?

---

23 Abu Dawud, Cartea înmormântărilor, capitolul despre cererea iertării pentru mort lângă mormânt, nr. 3221, de la ʻUthman ibn ʻAffan, Allah să fie mulțumit de el.

24 Al-Bukhari, Cartea înmormântărilor, capitolul despre cuvintele Profetului „Mortul este chinuit din pricina unei părți a plânsului familiei sale”, nr. 1284; Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre plânsul pentru mort, nr. 923, de la Usama ibn Zayd, Allah să fie mulțumit de amândoi.

Răspuns: Nici strângerea mâinii, nici sărutarea nu sunt Sunna a condoleanțelor. Strângerea mâinii este la întâlnire. Dacă îl întâlnești pe cel lovit de pierdere, îl saluți și îi strângi mâna, aceasta este Sunna datorită întâlnirii, nu datorită condoleanțelor.

Oamenii au făcut din ea un obicei. Dacă o socotesc Sunna, trebuie să afle că nu este. Dacă este doar un obicei, fără credința că este Sunna, nu este nicio problemă, deși am o reținere în această privință, iar lăsarea ei este fără îndoială mai bună.

Trebuie înțeleasă o chestiune: scopul condoleanțelor este să-l întărească pe cel îndurerat în răbdare și în căutarea răsplății de la Allah. Nu sunt precum felicitările, aduse oricui are o anumită ocazie. Când moartea îl lovește pe om cu o pierdere, este mângâiat prin ceea ce îi întărește răbdarea și nădejdea în răsplata lui Allah Preaînaltul.

39. Care este timpul condoleanțelor?

Răspuns: De la moartea omului — sau de la venirea nenorocirii, dacă este vorba de altceva decât moartea — până când nenorocirea este uitată și nu mai apasă sufletul celui lovit. După cum s-a spus, condoleanțele nu sunt felicitare ori salut; scopul lor este întărirea omului pentru a îndura nenorocirea și a căuta răsplata.

40. Sunt îngăduite condoleanțele înainte de îngropare?

Răspuns: Da, sunt îngăduite înainte și după îngropare. După cum am arătat, timpul lor începe la moarte și ține până când nenorocirea este uitată.

41. Care este rânduiala mersului în mod anume la casa familiei mortului pentru condoleanțe?

Răspuns: Aceasta nu are temei în Sunna. Dacă omul îți este însă rudă și te temi că a nu merge ar însemna ruperea legăturilor, nu este nicio problemă să mergi. Familiei mortului nu îi este prescris să se adune în casă pentru a-i primi pe cei care aduc condoleanțe; unii înaintași au socotit aceasta drept bocire. Ei își închid casa, iar cei care îi întâlnesc în piață ori în moschee îi mângâie.

Sunt, așadar, două lucruri: **întâi**, mersul la familia mortului, care nu este prescris, afară de cazul rudelor, dacă te temi că a-l

lăsa ar rupe legăturile; **al doilea**, șederea pentru primirea condoleanțelor, care nu are temei și pe care unii înaintași au socotit-o, împreună cu pregătirea mâncării, drept bocire.

42. Este Sunna ca, atunci când este purtat, capul mortului să fie în fața năsăliei?

Răspuns: Ceea ce se arată este că mortul se poartă cu capul înainte. A-l purta cu picioarele înainte pare împotriva a ceea ce este mai potrivit. Nu cunosc însă în această privință vreo Sunna de la Trimis.

43. În privința celor trei pumni de pământ, are temei să fie aruncați dinspre capul mortului?

Răspuns: Nu, aceasta nu are temei; chestiunea este largă.

44. Care este rânduiala îndemnării mortului la mărturisire după îngropare?

Răspuns: Opinia cea mai puternică este că mortul nu este îndemnat după îngropare, ci se cere iertare și statornicie pentru el. Hadithul venit despre acest îndemn este hadithul lui Abu Umama,[25] iar el este slab.

45. Unii musulmani cer înainte de îngropare mărturie despre mort: ruda sau tutorele întreabă „Ce mărturisiți despre el?", iar oamenii îi mărturisesc dreptatea și buna purtare. Are aceasta temei în Lege?

Răspuns: Nu are temei în Lege și omul nu trebuie să spună aceasta, fiindcă este o inovație. În plus, oamenii ar putea spune lucruri rele despre el și l-ar face de rușine. Sunna care a venit este că Profetul era cu companionii săi; a trecut un cortegiu funerar, iar ei l-au vorbit de bine pe mort. Profetul a spus:

وجبت

„I s-a cuvenit."

25 At-Tabarani, *Al-Mu'jam al-kabir*, 8/298, nr. 7979.

A trecut altul și l-au vorbit de rău; Profetul a spus:

وجبت

„I s-a cuvenit."

L-au întrebat ce înseamnă, iar el a răspuns:

إن الذي أثنيتم عليه خيرًا وجبت له الجنة، والثاني الذي أثنيتم عليه شرًّا وجبت له النار

„Celui pe care l-ați vorbit de bine i s-a cuvenit Paradisul, iar celui pe care l-ați vorbit de rău i s-a cuvenit Focul."

Acesta este hadithul sau înțelesul său.[26]

46. Punerea unor ramuri verzi ori a altor lucruri pe morminte face parte din Sunna, pe temeiul celor doi oameni chinuiți în morminte, sau a fost ceva propriu Trimisului? Care este dovada acestei particularități?[27]

Răspuns: Punerea unor ramuri verzi ori a altor lucruri umede pe mormânt nu este Sunna, ci inovație și părere rea despre mort. Profetul nu punea pe fiecare mormânt, ci a pus pe acele două morminte când a aflat că oamenii din ele erau chinuiți.

Punerea unei ramuri de palmier pe mormânt este o mare nedreptate față de mort și o părere rea despre el. Nimănui nu îi este îngăduit să aibă o părere rea despre fratele său musulman.

---

26 Al-Bukhari, Cartea înmormântărilor, capitolul despre cele spuse de oameni despre mort, nr. 1367; Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre morții vorbiți de bine sau de rău, nr. 949, de la Anas, Allah să fie mulțumit de el.

27 Al-Bukhari, Cartea abluțiunii, capitolul despre faptul că a nu se feri de urină este un păcat mare, nr. 216; Muslim, Cartea purificării, capitolul despre dovada impurității urinei, nr. 292, de la Ibn Abbas, Allah să fie mulțumit de amândoi.

Cel care pune ramura crede că omul din mormânt este chinuit, fiindcă Profetul nu a pus-o pe cele două morminte decât după ce a știut că cei din ele erau chinuiți.

Așadar, punerea unei ramuri ori a ceva asemănător pe mormânt este o inovație și o părere rea despre mort: cel care o pune socotește că este chinuit și vrea să-i ușureze chinul. Apoi, nu știm că Allah Preaînaltul ar primi mijlocirea noastră dacă am face ceea ce a făcut Trimisul.

47. După ce imamul salută la rugăciunea obligatorie, familia mortului se grăbește să-l aducă pentru rugăciune, invocând grăbirea îngropării. Ce trebuie să facă și ce îi recomandați imamului?

Răspuns: Socotesc că, după salutul imamului, dacă mulți oameni își completează rugăciunea, este mai bine să se aștepte înainte de a aduce mortul, pentru a fi mai mulți cei care se roagă și pentru a nu pierde răsplata. Dacă nu există însă vreun motiv, grăbirea este mai bună și mai potrivită.

48. Îi este îngăduit rudei răspunzătoare să le ceară însoțitorilor să-l dezlege pe mort de drepturile lor?

Răspuns: A le spune oamenilor „Iertați-l de drepturile voastre!" este o inovație, nu Sunna. Dacă omul nu avea relații sau tranzacții cu ceilalți, nimeni nu are ceva împotriva lui. Dacă avea tranzacții și a împlinit ce îi revenea, partenerul nu are nimic împotriva lui. Dacă nu a împlinit, poate că îl iartă sau poate că nu. Este statornicit că Profetul a spus:

من أخذ أموال الناس يريد أداءها أدى الله عنه، ومن أخذها يريد إتلافها أتلفه الله

„Cel care ia averile oamenilor cu intenția de a le înapoia, Allah va plăti în locul lui; iar cel care le ia cu intenția de a le pierde, Allah îl va nimici."[28]

49. Care sunt felurile vizitării mormintelor?

Răspuns: Omul vizitează mormintele pentru învățătură și luare-aminte și cu nădejdea răsplății, împlinind porunca Profetului:

زوروا القبور، فإنها تذكّر الآخرة

„Vizitați mormintele, fiindcă ele amintesc de Viața de Apoi."[29]

Cât despre cel care vizitează cimitirul pentru a căuta binecuvântare prin vizită ori îi invocă pe cei din morminte, aceasta nu există la noi, laudă lui Allah, deși există în unele țări musulmane. Asemenea vizite pot fi numai inovație sau pot ajunge la asocierea de parteneri lui Allah.

Vizitarea mormintelor este de două feluri. **Primul:** omul urmărește o anumită persoană; atunci stă lângă ea și se roagă pentru ea după cum voiește Allah. Astfel a făcut Profetul când I-a cerut lui Allah îngăduința să ceară iertare pentru mama sa, dar nu i s-a îngăduit. A cerut îngăduința să o viziteze și i s-a îngăduit; a

28 Al-Bukhari, Cartea împrumuturilor, capitolul despre cel care ia averile oamenilor cu intenția de a le înapoia, nr. 2387, de la Abu Hurayra, Allah să fie mulțumit de el.

29 At-Tirmidhi, Cartea înmormântărilor, capitolul despre îngăduința vizitării mormintelor, nr. 1054; an-Nasa'i, Cartea jertfelor, capitolul despre îngăduirea acesteia, nr. 4434; Ahmad, 5/355, de la Burayda, Allah să fie mulțumit de el.

vizitat-o împreună cu un grup dintre companionii săi.[30]

Al doilea: vizita privește cimitirul în general. Atunci stă înaintea mormintelor și salută cum făcea Profetul când vizita al-Baqi‘:

السلام عليكم دار قومٍ مؤمنين، وإنا إن شاء الله بكم لاحقون، يرحم الله المستقدمين منا ومنكم والمستأخرين، نسأل الله لنا ولكم العافية، اللهم لا تحرمنا أجرهم، ولا تفتنا بعدهم، واغفر لنا ولهم

„Pace vouă, locuință a unor oameni credincioși! Cu voia lui Allah, ne vom alătura vouă. Allah să aibă milă de cei care au mers înainte dintre noi și dintre voi și de cei care vin după! Îi cerem lui Allah bunăstare pentru noi și pentru voi. Allah, nu ne lipsi de răsplata lor, nu ne încerca după ei și iartă-ne pe noi și pe ei!”[31]

50. Este prescrisă îndreptarea către qibla la salutarea mortului?

Răspuns: Îl salută stând în dreptul feței sale și se roagă pentru el în picioare, fără să se întoarcă spre qibla.

51. Este Sunna ca omul să-i salute pe morți numai când intră în cimitir sau și când trece pe stradă pe lângă el?

30 Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre cererea îngăduinței Profetului de la Domnul său pentru a vizita mormântul mamei sale, nr. 976, de la Abu Hurayra, Allah să fie mulțumit de el.

31 O formulare asemănătoare este relatată de Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre ceea ce se spune la intrarea între morminte, nr. 974–975, de la Aisha și Burayda, fără „Allah, nu ne lipsi de răsplata lor și nu ne încerca după ei”. Această parte este relatată de Ibn Majah, Cartea înmormântărilor, capitolul despre ce se spune la intrarea în cimitir, nr. 1546, și Ahmad, 6/71, de la Aisha, Allah să fie mulțumit de ea.

Răspuns: Juriștii, Allah să aibă milă de ei, au spus că este Sunna să rostească ruga pe care am amintit-o, fie că vizitează cimitirul, fie că trece pe lângă el.

52. Care sunt lucrurile interzise femeii în perioada de doliu? Arătați și dovezile.

Răspuns: Lucrurile interzise femeii în perioada de doliu sunt: **întâi**, să iasă din casa ei, în afară de o nevoie — de pildă este bolnavă și trebuie să meargă la spital, unde merge ziua — sau de o necesitate, precum atunci când casa este gata să se prăbușească și se teme să nu cadă peste ea ori izbucnește un incendiu sau ceva asemănător. Învățații au spus că ziua iese pentru o nevoie, iar noaptea numai pentru o necesitate.

Al doilea: parfumul. Profetul i-a interzis femeii aflate în doliu să se parfumeze, afară de momentul curățirii după menstruație, când ia puțin din parfumul numit azfar și îl folosește pentru a înlătura urmele menstruației.[32]

Al treilea: să nu poarte haine frumoase socotite podoabă, fiindcă Profetul a interzis aceasta.[33] Poartă haine obișnuite, asemenea celor pe care le poartă acasă fără să se împodobească. **Al patrulea:** să nu-și pună kohl la ochi, fiindcă Profetul a interzis aceasta.[34] Dacă este silită de nevoie, folosește noaptea ceva a cărui culoare nu se vede și îl șterge ziua. **Al cincilea:** să nu poarte bijuterii. Dacă sunt interzise hainele frumoase, bijuteriile sunt cu atât mai îndreptățite la interdicție.

Îi este îngăduit să vorbească cu bărbații, să vorbească la telefon, să le permită intrarea în casă celor cărora le este îngăduit să intre și să urce pe acoperișul casei ziua și noaptea. Nu trebuie să facă baie rituală în fiecare vineri, cum cred unii oameni de rând, nici să-și despletească părul în fiecare săptămână.

---

32 Al-Bukhari, Cartea menstruației, capitolul despre parfum la baia de după menstruație, nr. 313; Muslim, Cartea divorțului, capitolul despre obligativitatea doliului în perioada de așteptare după deces, nr. 938, de la Umm ʿAtiyya, Allah să fie mulțumit de ea.

33 Aceeași relatare de la Umm ʿAtiyya; referințele au fost indicate în nota precedentă.

34 Aceeași relatare de la Umm ʿAtiyya; referințele au fost indicate mai sus.

De asemenea, la sfârșitul perioadei de așteptare nu trebuie — ba nici nu este prescris — să iasă cu ceva de dat de pomană primei persoane pe care o întâlnește. Aceasta face parte din inovații.

53. Femeia căreia i-a murit soțul trebuie să țină doliul în casa în care a primit vestea sau în casa soțului? Se poate muta la părinți sau în altă parte?

Răspuns: Trebuie să rămână în casa în care locuia. Dacă vestea morții îi vine în timp ce își vizitează rudele, trebuie să se întoarcă la casa în care locuia. Am pomenit deja, între cele cinci lucruri de care trebuie să se ferească, să nu iasă din casă.

54. Vă rog să lămuriți în amănunt vizitarea mormintelor de către femei.

Răspuns: Vizitarea mormintelor de către femeie este interzisă și chiar un păcat mare, fiindcă Trimisul le-a blestemat pe femeile care vizitează mormintele.[35] Dacă femeia trece însă prin cimitir fără să fi ieșit anume pentru vizită, nu este nicio problemă să se oprească și să se roage pentru ei, după cum arată înțelesul aparent al hadithului Aishei din Sahih Muslim.[36]

55. S-au răspândit condoleanțele prin ziare și reviste, urmate de mulțumiri ale familiei mortului. Care este rânduiala? Intră în vestirea interzisă a morții? O pagină întreagă poate costa zece mii de riyali; intră aceasta în risipă?

Răspuns: Da, socotesc că asemenea lucruri pot intra în vestirea interzisă a morții. Chiar dacă nu ar intra, ele cuprind risipă și pierdere de avere, cum spune întrebarea.

---

35 Abu Dawud, Cartea înmormântărilor, capitolul despre vizitarea mormintelor de către femei, nr. 3236; at-Tirmidhi, Cartea rugăciunii, capitolul despre dezaprobarea facerii unei moschei pe mormânt, nr. 320; an-Nasa'i, Cartea înmormântărilor, capitolul despre asprimea interdicției de a pune lămpi pe morminte, nr. 2045; Ibn Majah, Cartea înmormântărilor, capitolul despre interzicerea vizitării mormintelor de către femei, nr. 1575; Ahmad, 1/229, de la Ibn Abbas. Și at-Tirmidhi, Cartea înmormântărilor, capitolul despre dezaprobarea vizitării de către femei, nr. 1056; Ibn Majah, același loc, nr. 1576; Ahmad, 2/337, de la Abu Hurayra, Allah să fie mulțumit de ei.

36 Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre ceea ce se spune la intrarea între morminte, nr. 974.

Condoleanțele nu sunt, în realitate, precum felicitările, de care omul să se îngrijească fie că cel care a pierdut pe cineva este întristat, fie că nu. Scopul este ca, atunci când vezi un om lovit și afectat de nenorocire, să-l întărești pentru a o îndura. Acesta este scopul lor. Nu sunt politețe și nici felicitare. Dacă oamenii le-ar cunoaște scopul, nu ar ajunge la măsura pomenită: publicare în ziare, adunări pentru ele, primirea oamenilor, pregătirea mâncării și altele.

56. Ați spus că mângâierea poate fi și pentru altceva decât moartea. Este recomandată atunci și care este forma ei?

Răspuns: Mângâierea înseamnă întărirea celui lovit de nenorocire pentru a avea răbdare. Aceasta poate privi și altceva decât moartea, de pildă pierderea unei mari averi ori ceva asemănător. Mergi la el, îl mângâi și îl îndemni la răbdare, ca să nu fie copleșit.

57. Care este rânduiala alegerii celor două sărbători sau a zilei de vineri pentru vizitarea mormintelor?

Răspuns: Nu are temei. A alege ziua de sărbătoare pentru vizitarea mormintelor și a crede că aceasta este prescrisă reprezintă o inovație: nu s-a transmis de la Profet și nu cunosc vreun învățat care să fi susținut aceasta. Cât despre vineri, unii învățați au amintit că este bine ca vizita să fie vinerea, dar nu au pomenit vreo relatare de la Trimisul lui Allah în această privință.

58. Care este deosebirea dintre vizitarea mormântului Profetului de către femei și vizitarea altor morminte? Interdicția este generală sau mormântul Profetului este exceptat?

Răspuns: Nu există o dovadă care să excepteze mormântul Profetului de la interdicția vizitării mormintelor de către femei. De aceea socotim că vizitarea mormântului Trimisului de către femeie este asemenea vizitării oricărui alt mormânt. Femeii îi este de ajuns, laudă lui Allah, să-i trimită salut Profetului în rugăciune ori în afara ei. Când îl salută, salutul ei ajunge la Profet oriunde s-ar afla.

59. Care este rânduiala scrisului pe morminte sau a însemnării lor prin culori?

Răspuns: Colorarea este de felul tencuirii, iar Profetul a interzis tencuirea mormintelor.[37] Este și o cale spre întrecerea oamenilor în aceste culori, astfel încât mormintele devin loc de fală; de aceea trebuie ocolită.

Profetul a interzis și scrisul pe morminte.[38] Unii învățați au fost însă mai îngăduitori dacă scrisul este numai pentru identificare și nu cuprinde laudă sau elogiu. Ei au înțeles interdicția ca privitoare la scrisul ce îl preamărește pe cel din mormânt, arătând drept dovadă că interdicția scrisului a fost alăturată interdicției tencuirii și construirii peste morminte.

60. Când moare cineva cunoscut pentru dreptate și știință, mulți îi vizitează mormântul printr-o vizită îngăduită. Unii căutători de știință opresc însă aceasta pentru a închide calea spre rău și din teama asocierii. Ce spuneți?

Răspuns: Socotesc potrivit ceea ce au spus acei căutători de știință: vizitarea deasă a oamenilor științei și adorării poate duce în cele din urmă la exagerarea care cade în asociere. De aceea este bine să se facă rugi pentru ei fără a le vizita mormintele. Dacă Allah primește ruga, ea îi folosește mortului, fie că omul stă la mormânt și se roagă acolo, fie că se roagă acasă ori în moschee. Toate ajung la el, cu voia lui Allah. Nu este nevoie de revenirea repetată la mormânt, fiindcă primejdia de care au avertizat acei căutători de știință este posibilă, mai ales odată cu trecerea vremii.

61. Uneori moare un om care făcea rău, iar oamenii îi arată răutatea, deși hadithul autentic din al-Bukhari spune:

37 Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre interzicerea tencuirii mormintelor, nr. 970, de la Jabir, Allah să fie mulțumit de el.

38 At-Tirmidhi, Cartea înmormântărilor, capitolul despre dezaprobarea tencuirii mormintelor, nr. 1052; an-Nasa'i, Cartea înmormântărilor, capitolul despre adăugarea la mormânt, nr. 2029; Ibn Majah, Cartea înmormântărilor, capitolul despre interzicerea construirii peste morminte, nr. 1563, de la Jabir, Allah să fie mulțumit de el.

لا تسبّوا الأموات، وقد أفضوا إلى ما عملوا

„Nu-i ocărâți pe morți, fiindcă au ajuns la ceea ce au făcut."

Au căzut în ceva interzis?[39]

Răspuns: Da, dacă scopul este ocara și bucuria răutăcioasă față de mort, nu este îngăduit. Dacă scopul este avertizarea împotriva faptelor și căii sale, nu este nicio problemă, fiindcă se urmărește un folos.

62. Care este rânduiala punerii unei învelitori în mormânt, pe temeiul relatării lui Muslim de la Ibn Abbas că în mormântul Trimisului lui Allah a fost pusă o învelitoare roșie?[40]

Răspuns: Învățații au spus că nu este nicio problemă să se pună o învelitoare. Eu am însă o reținere, fiindcă nu s-a transmis că vreunul dintre companioni ar fi făcut aceasta. Poate că a fost o particularitate a Trimisului lui Allah. Dacă s-ar deschide această poartă, oamenii s-ar întrece, fiecare dorind să pună sub mortul său o învelitoare mai frumoasă decât a celuilalt, până când mormintele ar deveni loc de fală. Căile spre rău trebuie închise când duc la ceva interzis.

63. Există vreo dovadă că acei companioni l-au mustrat pe Shuqran pentru punerea învelitorii? Cât de autentic este lanțul relatării că ei au scos-o?

Răspuns: Nu știu nimic despre aceasta.

64. Muslim relatează de la Abu Hurayra cuvintele Profetului:

39 Al-Bukhari, Cartea înmormântărilor, capitolul despre interdicția ocărârii morților, nr. 1393, de la Aisha, Allah să fie mulțumit de ea.

40 Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre punerea unei învelitori în mormânt, nr. 967, de la Ibn Abbas, Allah să fie mulțumit de amândoi.

إذا خرجت روح المسلم تلقاها ملكان يصعدانها

„Când iese sufletul musulmanului, îl întâmpină doi îngeri care îl înalță.”

Hammad a pomenit mireasma lui plăcută și moscul.

ويقول أهل السماء: روحٌ طيّبةٌ جاءت من قبل الأرض، صلى الله عليك وعلى جسدٍ كنت تعمرينه. فينطلق به إلى ربّه، ثم يقول الله: انطلقوا به إلى آخر الأجل

„Locuitorii cerului spun: «Un suflet bun a venit dinspre pământ. Allah să te binecuvânteze pe tine și trupul pe care îl însuflețeai!» Îl duc la Domnul său, apoi Allah spune: «Duceți-l până la sfârșitul termenului.»”

Și despre necredincios se spune:

انطلقوا به إلى آخر الأجل

„Duceți-l până la sfârșitul termenului.”

Ce înseamnă sfârșitul termenului?[41]
Răspuns: Se are în vedere venirea Ceasului.
65. Muslim relatează de la Abu Hurayra cuvintele Profetului:

41 Muslim, Cartea încercărilor, capitolul despre arătarea locului mortului din Paradis sau din Foc, nr. 2872.

استأذنت ربّي في أن أستغفر لها -يعني: لأمّه- فلم يأذن لي

„I-am cerut Domnului meu îngăduința să cer iertare pentru ea — adică pentru mama sa —, dar nu mi-a îngăduit."

Arată acest hadith că mama lui este dintre oamenii Focului?[42]

Răspuns: Da, acest hadith arată că mama lui era dintre cei care Îi asociau parteneri lui Allah, potrivit cuvântului lui Allah Preaînaltul:

﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَن يَسْتَغْفِرُواْ لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوٓاْ أُوْلِى قُرْبَىٰ مِنۢ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَٰبُ ٱلْجَحِيمِ﴾

„Nu se cuvine Profetului și celor care cred să ceară iertare pentru cei care Îi asociază parteneri lui Allah, chiar dacă sunt rude, după ce li s-a arătat limpede că sunt oamenii Iadului."

Coranul, 9:113

Allah Preaînaltul a spus și:

﴿إِنَّهُۥ مَن يُشْرِكْ بِٱللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيْهِ ٱلْجَنَّةَ وَمَأْوَىٰهُ ٱلنَّارُ ۖ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ﴾

„Celui care Îi asociază parteneri lui Allah, Allah i-a interzis Paradisul, iar adăpostul său este Focul. Cei nedrepți nu au ajutoare."

Coranul, 5:72 (fragment)

42 Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre cererea îngăduinței Profetului de la Domnul său pentru a vizita mormântul mamei sale, nr. 976.

66. Care este rânduiala mersului printre morminte cu încălțăminte? Cât de autentică este dovada care îl interzice:

يا صاحب السّبتيتين، اخلع نعليك

„Tu, cel cu cele două sandale din piele tăbăcită, scoate-ți sandalele”?[43]

Răspuns: Învățații au spus că mersul încălțat printre morminte este dezaprobat, întemeindu-se pe acest hadith. Au spus însă că, dacă există nevoie — pământ foarte fierbinte, spini sau ceva asemănător —, nu este nicio problemă să se meargă cu sandale.

67. Muslim relatează de la Muhammad ibn Qays că Aisha a întrebat: „Trimis al lui Allah, ce să le spun?” El a răspuns:

السلام على أهل الدّيار من المؤمنين والمسلمين، ويرحم الله المستقدمين منا والمستأخرين، وإنا إن شاء الله بكم لاحقون

„Pace locuitorilor acestor lăcașuri, dintre credincioși și musulmani! Allah să aibă milă de cei care au mers înainte dintre noi și de cei care vin după! Cu voia lui Allah, ne vom alătura vouă.”[44]

Nu arată aceasta, împreună cu hadithul lui Umm ʻAtiyya, convenit ca autentic —

43 Abu Dawud, Cartea înmormântărilor, capitolul despre mersul încălțat între morminte, nr. 3230; an-Nasa'i, Cartea înmormântărilor, capitolul despre dezaprobarea mersului între morminte, nr. 2050; Ibn Majah, Cartea înmormântărilor, capitolul despre scoaterea sandalelor în cimitire, nr. 1568; Ahmad, 5/83, de la Bashir ibn al-Khasasiyya.

44 Referințele salutului la morminte au fost indicate la întrebarea 49.

نهينا عن اتّباع الجنائز، ولم يعزم علينا

„Ni se interzicea să urmăm cortegiile funerare, dar nu ni se poruncea cu asprime”[45]

— și cu alte hadithuri, că femeile pot vizita mormintele dacă nu fac lucruri interzise? Dacă nu, cum explicați hadithul lui Muhammad ibn Qays?

Răspuns: Am dat mai înainte un răspuns care arată rânduiala acestei chestiuni și am făcut trimitere la hadithul Aishei. Am spus că Sunna arată că, dacă femeia iese cu scopul de a vizita mormintele, aceasta este un păcat mare. Dacă însă trece fără intenție pe lângă ele, se oprește și salută, nu este nicio problemă. Astfel se înțelege hadithul Aishei, pentru ca Sunna să fie armonizată și să nu apară contradicție.

Despre hadithul lui Umm ʿAtiyya —

نهينا عن اتّباع الجنائز، ولم يعزم علينا

„Ni s-a interzis să urmăm cortegiile funerare, dar nu ni s-a poruncit cu asprime”

—, mulți învățați au spus că se ia în seamă ceea ce a relatat: *„Ni s-a interzis să urmăm cortegiile.”* Adăugirea *„dar nu ni s-a poruncit cu asprime”* este înțelegerea ei. Poate că acesta a fost și sensul urmărit de Trimis, fiindcă urmarea cortegiului este altceva decât vizita. La cortegiu este mai puțin probabil să se întâmple lucruri interzise, deoarece sunt bărbați prezenți care le-ar opri pe femei dacă ar vrea să le facă, spre deosebire de vizită.

45 Al-Bukhari, Cartea înmormântărilor, capitolul despre urmarea cortegiilor de către femei, nr. 1278; Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre interzicerea urmării cortegiilor de către femei, nr. 938.

68. Există ceva care să îndepărteze sensul de obligație din cuvintele Profetului relatate de Muslim de la Abu Sa'id al-Khudri:

لقّنوا موتاكم: لا إله إلا الله

„Îndemnați-i pe cei dintre voi aflați pe moarte să spună: La ilaha illa Allah"?[46]

Răspuns: Ceea ce se arată este că printre cele care îndepărtează sensul de obligație se află practica companionilor: starea lor arată că nu-i îndemnau pe toți cei aflați pe moarte. Allah știe cel mai bine.

69. Cuvintele Trimisului relatate de Muslim de la Abu Hurayra și Umm Salama par să arate că ruh și nafs au același înțeles. Primul hadith spune:

ألم تروا أن الإنسان إذا مات شخص بصره؟

„Nu vedeți că, atunci când omul moare, privirea i se fixează?"

Ei au răspuns: „Da." El a spus:

فذلك حين يتبع بصره نفسه

„Aceasta se întâmplă când privirea îi urmează sufletul."[47]

În al doilea, de la Umm Salama:

46 Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre îndemnarea celor aflați pe moarte să spună „La ilaha illa Allah", nr. 916.

47 Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre fixarea privirii mortului, nr. 921.

إن الرّوح إذا قبض تبعه البصر

„Când sufletul este luat, privirea îl urmează.”[48]

Este ruh același cu nafs? Lămuriți-ne.

Răspuns: Da, ruh este nafs care este luat, după cum spune Allah Preaînaltul:

﴿ٱللَّهُ يَتَوَفَّى ٱلْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَٱلَّتِى لَمْ تَمُتْ فِى مَنَامِهَا ۖ﴾

„Allah ia sufletele la moartea lor și pe cele care nu au murit, în somnul lor.”

Coranul, 39:42 (fragment)

70. Ce înseamnă „o cămașă de râie” din cuvintele Profetului:

النائحة إذا لم تتب تقام يوم القيامة وعليها سربالٌ من قطرانٍ، ودرعٌ من جربٍ

„Bocitoarea care nu se căiește va fi ridicată în Ziua Învierii purtând o haină de smoală și o cămașă de râie”, hadith relatat de Muslim de la Abu Malik al-Ash'ari?[49]

Răspuns: Prin cămașa de râie se înțelege că pielea ei — la Allah căutăm adăpost! — va fi acoperită de râie, pentru a suferi mult prin pedeapsa Focului care o ajunge.

48 Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre închiderea ochilor mortului, nr. 920.

49 Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre asprimea interdicției bocirii, nr. 934.

2 Alte chestiuni despre înmormântări

50

1. Mutarea mortului dintr-o țară în alta și repetarea rugăciunii pentru el. Dacă scopul este repetarea rugăciunii, aceasta este o inovație condamnabilă, împotriva căii înaintașilor drepți și a poruncii Profetului de a grăbi înmormântarea. Ea deschide poarta fălirii oamenilor cu morții lor, până când cortegiul funerar devine asemenea unei nunți.

Ar fi de ajuns să se facă în cealaltă țară rugăciunea pentru absent, dacă am socoti-o prescrisă. Opinia corectă este însă că rugăciunea pentru absent nu se face decât pentru cel care a murit într-un loc unde nu s-a făcut rugăciunea pentru el sau la porunca conducătorului. Primul caz are drept dovadă rugăciunea în absență făcută de Profet pentru an-Najashi.[51] În al doilea caz, pentru a nu rupe ascultarea într-o chestiune de judecată juridică.

Dacă scopul mutării este alegerea îngropării în altă țară — fiindcă îngroparea acolo este mai merituoasă, pentru că familia sa este acolo sau pentru altceva asemănător —, nu este nicio problemă. Dacă însă conducătorul o interzice de teama înghesuielii oamenilor în locul merituos, a strâmtorării locului ori a neputinței de a împlini obligația îngropării, mortul nu este mutat. La fel, dacă mutarea cere cheltuieli mari care vatămă drepturile moștenitorilor asupra averii sau ceva asemănător.

Uneori mutarea poate fi obligatorie: de pildă, dacă moare într-o țară a necredincioșilor fără cimitire musulmane și nu poate fi

50 Această anexă a fost adăugată de Comisia științifică a Fundației Șeicului Muhammad ibn Salih al-ʿUthaymin.

51 Referințele rugăciunii Profetului pentru an-Najashi au fost indicate la întrebările 2 și 6.

îngropat în alt loc din acea țară, trebuie să fie mutat într-o țară musulmană.

Mutarea mortului de la o moschee la alta în același oraș, pentru a se face rugăciunea în mai multe moschei, este de asemenea o inovație condamnabilă și cuprinde primejdiile pomenite. Oamenii vin la mort; mortul nu este purtat în cerc printre oameni ca să se roage pentru el.

2. Așezarea rudelor mortului alături de imam la rugăciune. Dacă locul este strâmt și nu se pot așeza în spatele lui, nici măcar între el și primul rând, nu este nicio problemă, fiindcă există nevoie. Stau în dreapta și în stânga imamului.

Dacă locul este larg, nu se așază alături de imam, fiindcă aceasta este împotriva Sunnei rugăciunii în grup. Am văzut însă rude care vin înainte înadins pentru a sta lângă imam, crezând că este Sunna. Este o greșeală asupra căreia imamii trebuie să atragă atenția și să le arate oamenilor că nu este Sunna.

3. Intrarea mașinilor în cimitir fără nevoie. Aceasta nu se cuvine, fiindcă uneori îi strâmtorează pe oameni și transformă înfățișarea înmormântărilor în cea a nunților, făcându-i să uite pomenirea Vieții de Apoi.

4. Strângerea mâinilor, îmbrățișarea și alinierea pentru condoleanțe. Nu cunosc de la înaintași vreun temei pentru ceea ce fac oamenii de curând: strângeri de mâini și îmbrățișări la condoleanțe, precum și așezarea în rând pentru cei care le aduc. Unii spun că se aliniază pentru ușurarea celor care aduc condoleanțe, ca aceștia să nu ostenească în căutarea familiei mortului, mai ales când însoțitorii sunt mulți, iar familia este numeroasă. Acesta poate fi un scop valabil, deși fapta lor nu îmi place.

5. Vorbirea despre treburile lumii de către cei care însoțesc mortul. Aceasta este împotriva stării cuvenite: omul ar trebui să cugete la situația și sfârșitul său. Astăzi îi însoțește pe morți, iar mâine cei vii îl vor însoți pe el; nu știe când va fi aceasta.

În plus, aceasta frânge inimile rudelor și prietenilor îndureraţi. Unii învățați au dezaprobat ca însoțitorul mortului să vorbească despre lume ori să stea cu prietenul său glumind și râzând. De aceea Profetul stătea cu companionii în cimitir, înainte să fie gata firida, și le vorbea despre ceea ce se potrivea. În Sahih al-Bukhari, ʿAli ibn Abi Talib a spus:

كنا في جنازةٍ في بقيع الغرقد، فأتانا النبيّ صلى الله عليه وسلم، فقعد، وقعدنا حوله، ومعه مخصرةٌ، فنكّس -أي: رأسه- فجعل ينكت بمخصرته

„Eram la o înmormântare în Baqiʿ al-Gharqad. Profetul a venit la noi, s-a așezat și noi ne-am așezat în jurul lui. Avea un băț; și-a plecat capul și a început să scormonească pământul cu el.”

Apoi a pomenit hadithul.[52]

52 Referințele hadithului lui ʿAli despre scrierea locului din Viața de Apoi au fost indicate la întrebarea 34.

În Musnad, Sunan Abi Dawud și în alte colecții, al-Bara ibn ʿAzib a spus:

خرجنا مع النبيّ صلى الله عليه وسلم في جنازة رجلٍ من الأنصار، فانتهينا إلى القبر ولما يلحد، فجلس رسول الله صلى الله عليه وسلم، وجلسنا حوله كأن على رؤوسنا الطير، وفي يده عودٌ ينكت في الأرض، فقال: «استعيذوا بالله من عذاب القبر» مرتين أو ثلاثًا

„Am ieșit împreună cu Profetul la înmormântarea unui bărbat dintre ansari. Am ajuns la mormânt, iar firida nu era încă gata. Trimisul lui Allah s-a așezat și noi ne-am așezat în jurul lui de parcă am fi avut păsări pe cap. Avea în mână un băț cu care scormonea pământul și a spus: «Căutați adăpost la Allah de pedeapsa mormântului», de două sau trei ori."

Apoi le-a vorbit despre starea credinciosului și a necredinciosului la moarte și după ea.[53] Este un hadith lung și măreț.

Din acesta și din hadithul lui ʿAli aflăm că, pentru cel care însoțește mortul, vorbirea prescrisă privește moartea și ceea ce vine după ea.

Unii au înțeles din cele două hadithuri că trebuie să-i îndemne pe oameni în această situație, ridicându-se ca predicator în fața lor și vorbind. Nu există însă temei pentru această înțelegere. Profetul nu s-a ridicat să le țină o predică, ci stătea între ei și le vorbea cum îi vorbește omul celui așezat lângă el. Ori tăcea, ori

53 Referințele hadithului lui al-Bara despre moarte au fost indicate la întrebarea 34.

vorbea despre ceva nepotrivit locului, ori vorbea despre ceva potrivit; aceasta din urmă a făcut Profetul.

6. Rămânerea familiei mortului acasă pentru primirea condoleanțelor. Aceasta nu era cunoscută în vremea înaintașilor drepți. De aceea unii învățați au declarat-o inovație. În *Al-Iqna'* și comentariul său se spune: „Este dezaprobată șederea pentru ele" — adică pentru condoleanțe —, „ca omul lovit de pierdere să stea într-un loc pentru ca oamenii să-i aducă mângâiere."[54]

Când pomenește rânduiala pregătirii mâncării pentru familia mortului, spune: *„Să intenționeze a face aceasta pentru familia mortului, nu pentru cei care se adună la ei; pentru aceștia este dezaprobat, fiindcă ajută la ceva dezaprobat: adunarea oamenilor la familia mortului."* Al-Marwazi a transmis de la Ahmad: *„Este dintre faptele epocii ignoranței."* El a condamnat-o cu asprime. Apoi a pomenit hadithul lui Jarir ibn Abd Allah:

كنّا نعدّ الاجتماع إلى أهل الميّت، وصنعة الطعام بعد دفنه من النّياحة

„Socoteam adunarea la familia mortului și pregătirea mâncării după îngropare drept bocire."[55]

An-Nawawi spune în *Sharh al-Muhadhdhab*: „Cât despre șederea pentru condoleanțe, ash-Shafi'i, autorul și ceilalți învățați ai școlii au afirmat că este dezaprobată. Abu Hamid în comentariul său și alții au transmis aceasta din textul lui ash-Shafi'i. Ei spun: prin ședere se înțelege ca familia mortului să se adune într-o casă, iar cei care doresc să aducă condoleanțe să vină acolo. Ei spun: dimpotrivă, să-și vadă de nevoile lor, iar cine îi întâlnește să-i mângâie." Aici se încheie citatul.[56]

54 *Kashshaf al-qina'*, 4/282.

55 Ibn Majah, Cartea înmormântărilor, capitolul despre interzicerea adunării la familia mortului, nr. 1612; Ahmad, 2/204. Vezi *Kashshaf al-qina'*, 4/239.

56 *Al-Majmu' sharh al-Muhadhdhab*, 5/278.

Când familia deschide ușa pentru a primi condoleanțe, parcă le spune oamenilor prin starea sa: *„Oameni, am fost loviți de o nenorocire, așadar mângâiați-ne!”* Dacă anunță în ziare locul condoleanțelor, este și o chemare prin cuvinte. Face oare parte din Sunna vestirea nenorocirii pentru a primi condoleanțe? Nu trebuie oare omul să rabde hotărârea și destinul lui Allah, să țină aceasta între el și Domnul său și să-și găsească mângâiere la Allah pentru orice pierdere?

În unele regiuni s-a ajuns să fie ridicate corturi, așezate scaune, aprinse lumini și să fie mulți oameni care intră și ies, încât abia deosebești aceasta de ospățul unei nunți. Uneori angajează un recitator care, după cum pretind, recită pentru sufletul mortului. Însă angajarea pentru aceasta este nulă, iar recitatorul care citește pentru bani nu are răsplată. Se risipește astfel averea și li se dă acestor recitatori îndemn la păcat.

Dacă cineva spune: „Nu este statornicit că Profetul, când a venit vestea uciderii lui Ja'far și a celor doi tovarăși ai săi, s-a așezat în moschee și i se vedea tristețea?”[57] răspunsul este: Da, dar Profetul nu s-a așezat pentru a primi condoleanțe. De aceea nu ne-a ajuns că cineva ar fi stat lângă el ca să i le aducă. În aceasta nu este dovadă pentru deschiderea ușilor caselor și șederea în vederea primirii condoleanțelor.

Cât despre anunțarea morții în ziare, dacă există un folos — de pildă mortul avea multe tranzacții cu oamenii, primind și dând, iar moartea este anunțată pentru ca, dacă cineva are un drept asupra lui, să fie achitat, sau ceva asemănător —, nu este nicio problemă.

Scris de Muhammad as-Salih al-'Uthaymin, la 24/1/1418 h.

57 Al-Bukhari, Cartea înmormântărilor, capitolul despre cel care se așază când este lovit de nenorocire, iar tristețea i se vede, nr. 1299; Muslim, Cartea înmormântărilor, capitolul despre asprimea interdicției bocirii, nr. 935, de la Aisha, Allah să fie mulțumit de ea.

Indice

condoleanțe	21, 22, 40, 43, 44
doliu	28
înmormântare	14
mormânt	7, 14, 15, 18, 19, 21, 24, 25, 30, 31, 32
spălarea mortului	4

Cules cu Libertinus Serif și Amiri. Institutul Tawhid. Textul arab al citatelor coranice: Tanzil Project (tanzil.net), CC BY 3.0.

Sab‘una su’alan fi ahkam al-jana’iz

Șaptezeci de întrebări despre rânduielile înmormântării

Șaptezeci de răspunsuri despre îngrijirea muribundului, spălarea și înfășurarea mortului, rugăciunea funerară, îngropare, condoleanțe și vizitarea mormintelor. Anexa originală tratează șase chestiuni suplimentare.

Autor: Muhammad ibn Salih al-‘Uthaymin

Traducere în limba română

Institutul Tawhid

INSTITUTUL TAWHID

tawhid.ro